

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”
/KAZINCZY/*

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

„Azt olvastam valahol, hogy régen az emberek kevesebbet beszéltek, s ezért a kimondott szónak nagyobb nyomatéka volt.” /Kováts Dániel/

a) régen:

b) s:

c) kimondott:

d) volt:

2. Minél pontosabban nevezze meg az aláhúzott toldalékok fajtáját!

„A lelki divatok egyéniségpusztító hatása sokkal szörnyűbb, mint az öltözködési divatoké.” /Ravasz László/

Pl. divatok -k: *a többes szám jele*

a) -i:

b) -ó:

c) -a:

d) -é:

3. Az elmúlt másfél évben a koronavírus-járvány idején számos új szó, kifejezés keletkezett. Fejtse meg az alábbi fogalmak jelentését!

a) maszkdivat

.....

b) fotelvirológus

.....

c) karanténkoncert

.....

d) pandémia

.....

4. Javítsa az alábbi szólások hibáit!

- a) se feje, se farka
b) egy szőnyegen árulnak
c) farkasra bízza a káposztát
d) felkopik a szeme
e) nem teszi ki az ajtóba
f) zöld gallyra vergődik
g) két darálóban örölnek
h) rossz szemet tett a tűzre

5. Röviden értékelje az alábbi megtörtént esetet a magatartás-, érintkezéskultúra szempontjából! Írjon két lényegi megállapítást a jelenet „főszereplőinek” viselkedéséről, szemléletéről!

A helyszín: budapesti bérház földszintje. Egy idős férfi lifttel érkezik az emeletről. A felvonóra egy huszonéves hölgy várakozik. Az idős ember kitarja a liftajtót, s tartja, amíg a fiatal nő beszáll.

- A férfi: Jó napot kívánok! Tessék, parancsoljon!
- A hölgy: Jó napot kívánok! Köszönöm szépen a figyelmességét!
- A férfi: Viszontlátásra!
- A hölgy: Viszontlátásra!

Majd mindketten mennek az útjukra.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. A kereszt szó mondatba foglalásával – vagy a jelentések körülírásával – adja meg négy különböző jelentését a szónak!

- a)
- b)
- c)
- d)

7. Mindegyik sorban van egy szó, amely tartalmilag nem illik a többi közé. Húzza alá a kakukktojt!

- a) pálos, ferences, bencés, ciszterci, atilla
- b) drachma, drapp, dénár, garas, krajcár
- c) kanapé, sezlón, spaletta, rekamié, dívány
- d) szűcs, takács, ács, kalapács, kovács

8. Minél pontosabban határozza meg az *együttérzés* főnév jelentését! Saját életéből írjon egy személyes példát, amelyben érvényesült az *együttérzés*!

együttérzés:
.....
.....

példa:
.....
.....

9. Értelmezze az alábbi közmondásokat!

a) Borbarát van, de bajbarát nincs.

.....

b) Akinek nem inge, ne vegye magára.

.....

c) Méz alatt méreg, szép almában féreg.

.....

d) Ha egy pénz a jövedelmed, kettőt ne költ!

.....

10. Nevezze meg az alábbi szavak ellentétes jelentésű párját!

a) nyiszlett ↔ _____

b) sanda ↔ _____

c) diplomatikus ↔ _____

d) hedonista ↔ _____

11. Mókás összetételek. Az első szóösszetétel utótagja megegyezik a második összetétel előtagjával. Ha sikerül rálelnünk a közös tagra, humoros, meghökkentő többszörösen összetett szót kapunk. A kipontozott vonalra írja be a közös elő- illetve utótagot!

Pl. ajtónállólámpa

a) baj.....gép

b) dél.....futó

c) cipő.....nyaló

d) kereszt.....csavar

e) fog.....omlás

f) macska.....lakk

g) üveg.....felszedő

h) villany.....befőtt

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* – ma *Szóról - szóval* – című rádióműsor megfejtéseiben alkalmazott módon a példamondatot!

A jezsuita szerzetesrend tagjai Oláh Miklós esztergomi érsek hívására Magyarországra érkeztek. A rend felvirágzása Pázmány Péternek köszönhető.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

beszélj ha úgy érzed szólnod kell de jól vigyázz mert szavaiddal is formálsz a világot ha szépet jót és igazat beszélsz ha szeretettel szólsz másokhoz a világ is szép lesz ha azonban csúnyán beszélsz hazudsz vagy megbántod szavaiddal embertársaidat szomorú és sötét lesz sorsod minden szavad nyomot hagy a világban olyat akár egy kép gondolunk e ma erre

/Nyiri Péter/

14. Mit jelentenek az alábbi szavak? Értelmezze őket körülírással vagy rokon értelmű kifejezéssel!

a) marcona =

b) nyápic =

c) talentum =

d) egyházfi =

15. Elemezze a tanult módon a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) „Kazinczy hatása nem az ünnepeinkben van jelen, hanem a mindennapjainkban; mert munkálkodásának eredménye nem az irodalomkedvelőké csupán, hanem az egész nemzeté.”

/Deme László/

.....

.....

.....

b) „Nem véletlen, hogy Péchy Blankát nevelői hajlama akkora erővel fordította a fiatalság felé, hogy abból országos mozgalom sarjadt ki.” /Szende Aladár/

.....

.....

.....

16. Az ismert jelöléseket használva elemezze mondatrészek szerint a példamondatot! Készítse el az ágrajzát is!

Leiningen-Westerburg Károly magyar felesége miatt csatlakozott választott hazája szabadságharcának ügyéhez.

17. Fejezze ki föld- előtaggal kezdődő összetétellel az alábbi meghatározásokat!

a) A nagybirtokok szétparcellázása a törpebirtokos parasztok között.

= _____

b) A mezőgazdaságnak a növénytermesztéssel foglalkozó ága.

= _____

c) A háznak emeletek alatti része.

= _____

d) A Földnek állványon forgó modellje.

= _____

18. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést! Írja le az odaillő, helyes formát!

a) Nem véletlenül temette az arcába a kezét.

Helyesen:.....

b) Valakinek az életveszélye forog kockán.

Helyesen:.....

c) Ezért elébe mentünk az esetleges bukkánóknak.

Helyesen:.....

d) Nem fogják fejét szegni, a többiek kijavították a hibát.

Helyesen:.....

e) Beszámoló a brutális 151-es buszon történt késelésről.

Helyesen:.....

f) Kicsillant a szemem, amikor meghallottam a nevét.

Helyesen:.....

19. Budapesten a legtöbb tömegközlekedési járaton a következő figyelmeztetést halljuk: „Erre a járatra csak az első ajtón *lehet* felszállni!” Vélhetőleg szándéka szerint való volna így: „Erre a járatra csak az első ajtón *szabad* felszállni!”

Mi a jelentésbeli különbség a két felszólítás között? Válaszát fejtse ki röviden!

.....

.....

.....

.....

.....

(Az intézmény címe: PIM – A Magyar Nyelv Múzeuma; 3988 Sátoraljaújhely-Széphalom, Kazinczy utca 275.)

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.